

Małgorzata Karolewska

Akademia Rolnicza w Szczecinie

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKICH GOSPODARSTW SPECJALIZUJĄCYCH SIĘ W PRODUKCJI MLEKA

1. Wstęp

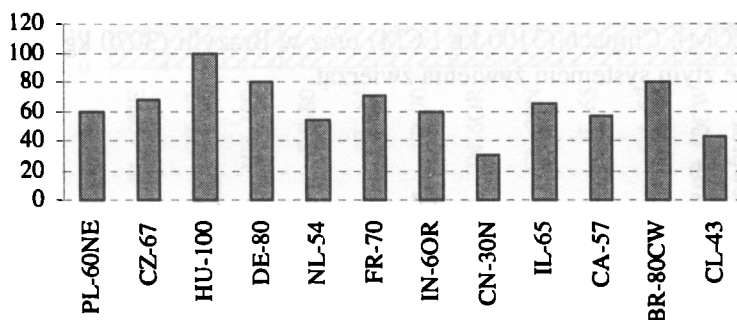
Konkurencyjność polskich gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka w porównaniu z gospodarstwami z innych krajów do chwili akcesji Polski do Unii Europejskiej charakteryzowała się niskim poziomem. Dopiero poszerzenie UE otworzyło nowe rynki zbytu dla polskich producentów mleka, zmobilizowało do poprawy standardów sanitarno-weterynaryjnych w gospodarstwach oraz dobrostanu zwierząt. Wynikiem tych działań jest poprawa jakości polskiego mleka i wzrost cen, co w rezultacie wpływa na wyraźną poprawę dochodów gospodarstw produkujących mleko. W długim okresie może być to źródłem trwałej przewagi konkurencyjnej, ze względu na niskie koszty produkcji mleka.

Celem niniejszego opracowania jest ocena konkurencyjności polskich gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka na tle gospodarstw położonych w różnych częściach świata, na podstawie analizy wyników ekonomicznych.

2. Materiał badawczy i metodyka

Badaniami objęto 12 gospodarstw ze świata specjalizujących się w produkcji mleka. Do porównań wybrano gospodarstwa z następujących krajów: Polska – PL, Czechy – CZ, Węgry – HU, Holandia – NL, Francja – FR, Izrael – IL, Indie – IN, Chiny – CN, Kanada – CA, Brazylia – BR, Chile – CL. Podstawowym kryterium doboru gospodarstw była wielkość stada krów, którą określono na poziomie od 30 do 100 (rys. 1). Do przeprowadzenia badań wykorzystano dane z 2004 r., zebrane zgodnie z metodyką międzynarodowej sieci gospodarstw porównawczych (IFCN – International Farm Comparison Network). Wszystkich obliczeń dokonano za pomocą modelu TIPI – CAL (Technology Impact and Policy Impact Calculation).

Za walutę służącą do porównań gospodarstw przyjęto dolara USA (1 dol = 3,65 zł). Dokonano również standaryzacji produkowanej ilości mleka, wykorzystując do celu jednostkę ECM (*energy-corrected milk* – mleko o skorygowanej zawartości energii: tłuszcz 4,0%, białko 3,3%).

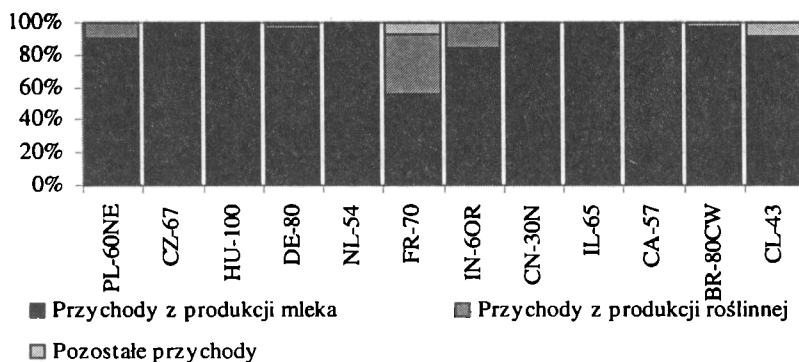


Rys. 1. Liczba krów w gospodarstwach przyjętych do porównań

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2005.

3. Wyniki

Gospodarstwami, których przychód w całości pochodził z produkcji mleka, były gospodarstwa z Czech, Węgier, Holandii, Chin, Izraela i Kanady (rys. 2). Pozostałe gospodarstwa uzyskiwały ponadto przychody z innych gałęzi produkcji, jak na przykład z produkcji roślinnej czy produkcji żywca wołowego. Gospodarstwo polskie w 90% uzyskiwało przychód z produkcji mleka, resztę stanowiła sprzedaż produkcji roślinnej.

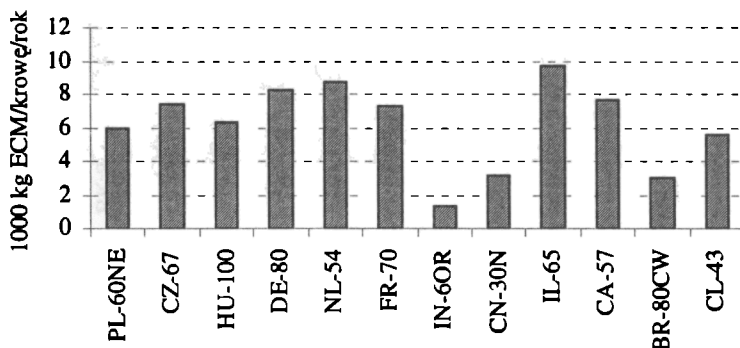


Rys. 2. Udział przychodów z produkcji mleka w badanych gospodarstwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2005.

Wydajność mleczna krów (rys. 3) w analizowanych gospodarstwach była zróżnicowana. Najwyższą wydajność mleczną odnotowano w gospodarstwach Izraela,

Holandii i Niemiec, kształtowała się ona na poziomie od 8200 kg ECM do blisko 10 000 kg ECM. Nieco niższy poziom wydajności mlecznej krów osiągnęły pozostałe gospodarstwa europejskie oraz gospodarstwo z Kanady. Wydajność mleczna gospodarstwa polskiego ukształtowała się na poziomie 5900 kg ECM. Zdecydowanie najniższą wydajność w badanej grupie gospodarstw zanotowano w Indiach (1300 kg ECM), Chinach (3100 kg ECM) oraz w Brazylii (3070 kg ECM), co jest związane ze złym systemem żywienia zwierząt.

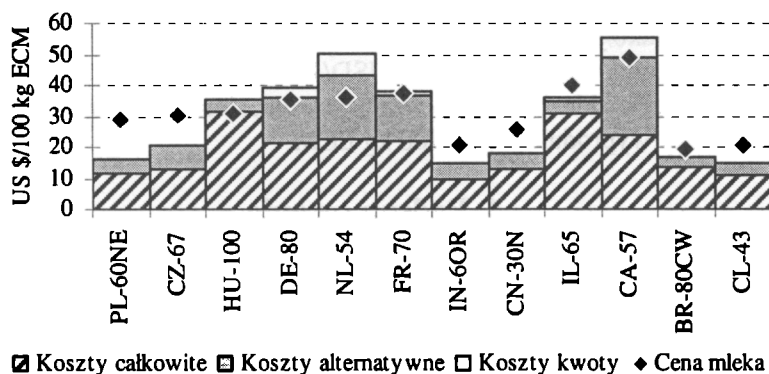


Rys. 3. Wydajność mleczna krów w analizowanych gospodarstwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2005.

Niski poziom kosztów jest podstawowym czynnikiem wpływającym na konkurencyjność polskich gospodarstw mlecznych. Na najniższym poziomie koszty bezpośrednie (koszty poniesione na zakup zwierząt, koszty żywienia, weterynarza, leków, koszty ubezpieczenia, utrzymania maszyn, budynków) wśród badanych gospodarstw ukształtowały się w Indiach 9,8 USD/100 kg ECM i Chile 11,1 USD/100 kg ECM. Koszty te stanowiły zaledwie 1/3 kosztów bezpośrednich, jakie poniosło gospodarstwo izraelskie oraz węgierskie. W gospodarstwie polskim koszty bezpośrednie wyniosły zaledwie 11,9 USD/100 kg ECM i były niższe o blisko połowę w porównaniu z gospodarstwami Niemiec, Holandii i Francji. Wysokie koszty alternatywne oraz dodatkowe koszty związane z kwotą mleczną spowodowały, że wśród grupy badanych gospodarstw kraje Europy Zachodniej oraz Kanady miały najwyższe koszty produkcji mleka.

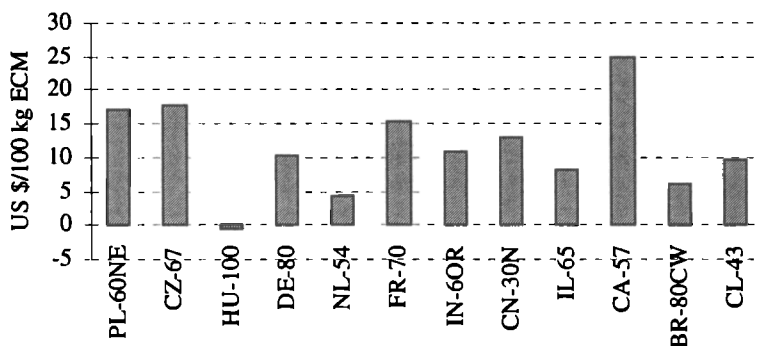
Wszystkie badane gospodarstwa (rys. 4) z wyjątkiem gospodarstwa węgierskiego osiągnęły pierwszy próg rentowności (pokrycie kosztów bezpośrednich przez cenę mleka). Gospodarstwo węgierskie znalazło się w trudnym położeniu ekonomicznym w 2004 r., co odzwierciedla uzyskany dochód (rys. 5). Drugi próg rentowności (pokrycie kosztów całkowitych przez cenę mleka) osiągnęły wszystkie gospodarstwa z wyjątkiem niemieckiego, holenderskiego i kanadyjskiego. Najwyższą różnicę pomiędzy ceną mleka a kosztami całkowitymi, wynoszącą 13 USD/100 kg ECM, uzyskało gospodarstwo polskie.



Rys. 4. Koszty produkcji mleka w analizowanych gospodarstwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2005.

Najwyższą cenę mleka wśród badanych gospodarstw uzyskało gospodarstwo kanadyjskie – 49 USD/100 kg ECM. W krajach Europy Środkowo-Wschodniej ceny te oscylowały w granicach 30 USD/100 kg ECM (Polska 29 USD/100 kg ECM). Nieco wyższe ceny, o około 5 USD/100 kg ECM, uzyskiwały gospodarstwa Europy Zachodniej oraz gospodarstwo izraelskie. Pozostałe kraje z Azji i Ameryki Południowej zanotowały najniższe ceny mleka spośród badanych gospodarstw.



Rys. 5. Dochód rolniczy z gałęzi produkcji mleka

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2005.

Jako miarę konkurencyjności badanych gospodarstw przyjęto także poziom uzyskanego dochodu (rys. 5). Zdecydowanie najwyższy poziom dochodu uzyskało gospodarstwo kanadyjskie, gdzie wyniósł on 24 USD/100 kg ECM. Niższy dochód odnotowało gospodarstwo czeskie, a różnica ta wyniosła 7,16 USD/100 kg ECM. Niskie koszty produkcji mleka oraz stosunkowo wysoka cena mleka pozwoliły na osiągnięcie wysokiego poziomu dochodu w gospodarstwie polskim w porównaniu

z gospodarstwami Europy Zachodniej, Azji oraz Ameryki Południowej. Gospodarstwo węgierskie jako jedyne produkowało mleko w na granicy opłacalności, ponosząc niewielką stratę w wysokości 0,5 USD/100 kg ECM. Strata uzyskana przez gospodarstwo węgierskie była konsekwencją poniesionych najwyższych kosztów bezpośrednich na wyprodukowanie 100 kg ECM.

4. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wynika, że dla większości badanych gospodarstw głównym źródłem przychodów była produkcja mleka. W niektórych przypadkach gospodarstwa uzyskiwały także przychód z produkcji roślinnej lub produkcji żywności wołowego. Najwyższą wydajność mleczną uzyskiwały gospodarstwa izraelskie, holenderskie i niemieckie. Wszystkie badane gospodarstwa, z wyjątkiem gospodarstwa węgierskiego, osiągnęły pierwszy próg rentowności. Drugi próg rentowności osiągnęły gospodarstwa z Polski, Czech, Indii, Chin, Izraela, Brazylii oraz Chile. W najkorzystniejszym położeniu pod względem opłacalności produkcji mleka znalazły się: gospodarstwo polskie oraz czeskie, w których różnica pomiędzy ponoszonymi kosztami na produkcję mleka a uzyskiwaną ceną była największa. Analiza uzyskanego dochodu wykazała najwyższy jego poziom w gospodarstwie kanadyjskim, nieco niższy w czeskim oraz w polskim. Stratę wykazało tylko gospodarstwo węgierskie.

Niskie koszty produkcji mleka, stosunkowo wysoka cena, a także wysoki dochód uzyskany z działalności produkcji mleka przez gospodarstwo polskie pozwoliło na określenie go jako konkurencyjne wobec gospodarstw przyjętych do porównań.

Literatura

Hemme T. i in., *IFCN Dairy Report 2005*, International Farm Comparison Network, Global Farm GbR, Braunschweig 2005.

COMPETITIVENESS OF POLISH FARMS SPECIALIZING IN MILK PRODUCTION

Summary

The main case of the article is to estimate competitiveness of Polish farms specializing in milk production in comparison to selected countries in the world. The analysis is done on the basis of economy factors. 12 farms from the world have been analysed. Polish farms for the sake of low costs of milk production, relatively high price, and high income are competitive in comparison to the rest of the selected farms.